

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Fehérkönyv az angol-amerikai intervenciós politikáról és a német imperializmus újjáépítéséről

Szikra

A könyvet a demokratikus Németország Nemzeti Frontjának Országos Tanácsa adta ki 1951 augusztusában. Ez az okmánygyűjtemény számtalan konkrét adat, az imperialista kormányok vezetőinek nyilatkozatai alapján leleplezi az amerikai—angol háborús uszítók terveit és előkészületeit a német haderő felállítására.

A *Fehérkönyv* sokatmondó első fejezete a német imperializmus által elkövetett bűntények mérlegelésével kezdődik, adatokat közöl a két világháború okozta áldozatokról és veszteségekről. A német nép is súlyos áldozatokat hozott a két háborúban: „Súlyosan megszenvedett azért, mert engedte, hogy a német imperialisták felhasználják egy a történelemben példa nélküli álló rabló és irtó háborúra a békeszerető népek ellen... Az 1924-es évi árat 100 német íjja közül 25 elesett, vagy eltűnt, 31 szenvedett súlyos háborús sérülést, 5 könnyen megsebesült, 2 munkaképtelenné vált, tehát a fenti statisztikai adatok alapján 100 német íjju közül csak 37 maradt egészséges.” A *Fehérkönyv* szerzői arra figyelmeztetnek, hogy „aki háborút indít, megfizet érte”. Komoly és időszerű figyelemzés ez!

A könyv hiteles adatai azt bizonyítják, hogy az újonnan feltámadó német imperializmus új, támadó hadsereget teremt magának, mellyel az Egyesült Államok vezetése alatt a Szovjetunió, a népi demokratikus államok és a Német Demokratikus Köztársaság ellen akar fordulni. Ugyanakkor magához akarja ragadni a hatalmat Európa felett. Az angol-amerikai háborús uszítóknak mindenekelőtt német katonákra van szükségük. Az amerikai lélekufárok legnagyobb cinizmusa a *The New York Times* egyik 1950. októberi számában jut kifejezésre:

„Meg kell találnunk az embertartások új forrásait s ezek csak Németországból kerülhetnek ki. Amerikának joga van, hogy minden kiadott dollárért egy dollár értékű harci erőre számíton.”

Taft szenátor pedig kijelentette:

„Olcsóbb, ha a háborút idegen nemzetek katonáival folytatjuk — még ha nekünk is kell őket felszerelnünk — és nem amerikai fiatalokkal, mert ezzel mindenekelőtt amerikai emberéletet takarítunk meg.” Ahhoz, hogy a leendő német katonákat be lehessen vonni az Atlanti hadseregbe. „meg kell le-

remteni a lélektani feltételeket” Eisenhower ennek érdekében fehérre mossa a német „katonai becsületet”: amnesztiát ad Hitler klikkjéhez tartozó náci háborús bűnösöknek, sőt bevonja őket az Európai-hadsereg vezetésébe. Minél ocsmányabb gáztetteket hajtott végre valamelyik náci tábornok a háború folyamán a Szovjetunióban, Lengyelországban, vagy akár angol katonákkal szemben is, annál inkább számíthat amerikai kollégái bűnbocsánatára, sőt megbecsülésére.

Különösen érdekesek a *Fehérkönyvnek* azok a részei, amelyek a Nyugat-Német monopolistákról és azok tengerentúli kapcsolatairól szólnak.

Az angol-amerikai légierők bombatámadásai a háború alatt elsősorban a békés német lakosság ellen irányultak, alig érintették a német hadipotenciált.

A *Fehérkönyv* leleplezi az angol-amerikai és nyugatnémet monopolisták német lakóinak, Adenauernek és Schumachernek mesterkedéseit, akik hozzájárulnak a potsdami határozatok végrehajtásának megállításához: a német nép túlnyomó többségének akarata ellenére fenn akarják tartani Németország kettészakítottságát, Nyugat-Németország elnyomottságát és nyomorát.

A könyvben közölt adatok híven tükrözik a német nép békeakarátát. Meggyőző tényekből látjuk, hogy a német hazafiak egyre élesebben utasítják vissza az amerikai—angol háborús uszítók demagógiáját.

A nyugatnémet *Fehérkönyv* távolról sem valami száraz adatgyűjtemény. A könyv szerkesztői értenek hozzá, hogyan kell ezeket a hiteles adatokat érdekfeszítő, izgalmas olvasmánnyá sűríteni.

Párt- és tömegszervezeti előadók, újságírók, népnevelők és agitátorok számára városban és falun egyaránt szinte nélkülözhetetlenek a *Fehérkönyv* adatai. De nélkülözhetetlenek minden békeszerető ember számára is, aki világosan akar látni a háború és béke kérdésében, aki tudja, hogy a békét nemcsak óhajítani kell, hanem harcolni is kell érte. A békéért küzdő emberek egyik legfontosabb feladata ma az, hogy lerántsa a leplet a háború előkészületeiről, hogy idejében felnyissa minden ember szemét. A *Fehérkönyv* hatalmas segítség nyújt e felvilágosító munka, a leleplezés harcainak számára.

Balassa Sándorné

A világ ifjúsága harcban a békéért és a jobb jövőért

Ifjúsági Könyvkiadó

Nemrég jelent meg „A világ ifjúsága harcban a békéért és a jobb jövőért” c. gyűjtemény, amely három nagyfontosságú eseményen elhangzott határozatokat, esküszöveget, beszédrészleteket, hozzászólásokat közöl. Ez a három esemény a DIVSZ Végrehajtó Bizottságának 1951. május 24—26-i ülése, a berlini Világifjúsági Találkozó és végül a DIVSZ 1951. aug. 21—25-i berlini tanácsulése.

A könyvből a magyar fiatalok tiszta képet nyernek a kommunizmust diadalmasan építő szovjet ifjúságról, megismerkednek a szocializmust építő népi demokráciák ifjúságának szabad, vidám életével. Ugyanakkor a kapitalista országokban élő fiatalok képviselőinek felszólalásaiból meggyőződhetnek arról, hogy az imperialista országokban, a gyarmati és félgymati országokban milyen rettenetes nyomorban, elnyomásban él az ifjúság. Ezekben az országokban az örült fegyverkezési hajsza következtében fiatalok milliói tengődnek munka nélkül és a dolgozó ifjúság életkörülményei is rohamos mértékben romlanak. Az ifjúságot azonban nemcsak gazdasági és politikai téren kötik gúzsba az imperialista gyűjtogatók, hanem kulturális téren is, mert tudják, hogy felvilágosult, a tudománnyal felfegyverzett ifjúságot nem használhatják fel aljas céljaik érdekében.

Az imperialista országok fiataljai azonban nem hajlandók belenyugodni elnyomatusukba, felemelik tiltakozó szavukat az új háború előkészítésével szemben és minden fenyegetés, minden terror ellenére elszántan harcolnak életkörülményeik megjavításáért, a fegyverkezés csökkentéséért és a béke megvédéséért.

Az 1951-ik év fordulat volt a harcok ifjúság életében. Bebizonyosodott, hogy a világ ifjúsága élénk figyelemmel kíséri a nemzetközi helyzetet, sorait egyre szorosabba zárja, képviselői közös tanácskozásokon vitták meg a tennivalókat, kijelölték a feladatokat és határozatokat hoztak, hogyan készüljön a világ ifjúsága a háborús gyűjtogatók elleni harc új szakaszára, milyen intézkedéseket fogantatosítson a béke megvédése, a békeharc kiszélesítése érdekében.

A könyv fontos dokumentum és fegyver a békéért vívott harcban.

Miklós Gyula

A Párizsi Kommün

Művelt Nép Könyvkiadó

1871 március 18-án — 81 esztendővel ezelőtt — került először a történelem folyamán, hacsak egy városban is, a hatalom az elődsi kisebbség kezéből a dolgozó többség kezébe. „Hallatlan eset volt ez a történelemben — írta Lenin. — Eddig a hatalom rendszeren a földbirtokosok és tőkésék, illetve ezek bizalmi embereinek kezében volt..., a március 18-i forradalom után azonban a nép maradt a helyzet ura és a hatalom a proletariátus kezébe került.”

A Párizsi Kommün rövid ideig, 72 napig állt fenn. A párizsi munkásság a történelemben addig szinte példátlan hősiességgel védelmezte a proletárhatalmat, azt a kommünt, amely megkezdte a kapitalizmus bilincseinek széttrésztését, a munkásosztály és az egész dolgozó nép felszabadítását.

A Párizsi Kommün mégis elbukott. Elbukott, mert 1871-ben még nem voltak meg azok az előfeltételek, amelyek a szocialista forradalom győzelméhez szükségesek. Az ipari kapitalizmus Franciaországban még nem volt eléggé fejlett s a francia proletariátusnak nem volt jól szervezett pártja, amely küzdelmét a tudományos szocializmus alapján irányíthatta volna.

Az ellenforradalmi burzsoázia a porosz szuronyok segítségével elnyomta a párizsi nép felkelését. Az ellenforradalom „rendje” a kommünárokat ezreit gyilkolta le, küldte száműzetésbe; meghamisította, megrágalmazta vagy elhallgatta a Kommün igazi történetét. Ezzel azonban nem érte el a célját. A Kommün életbenmaradt harcosai közül többen megírták a párizsi nép dicsőséges harcainak történetét. Ezeknek a kortársaknak leírásából, egykori dokumentumokból és a marxizmus-leninizmus klasszikusainak iránytmutató megállapításaiból — ezek képezik e kötet tartalmát — megismerjük a Párizsi Kommün igazi történetét, a párizsi nép, a kommünárok példátlan hősiességét, az ellenforradalmi burzsoázia minden aljasságát.

A „Párizsi Kommün” harcos fegyver lesz dolgozóink kezében a szocializmus építése, alkotó békénk megvédése érdekében folytatott küzdelemben. A forradalmi munkásmozgalom harcos múltjának történelmi tanulságai, a kommünárok hősiessége, igazi hazafisága, a munkásosztály győzelmébe vetett hite lelkesítő példakép minden dolgozó számára

— M —

THURY ZOLTAN:

Éjjel

Szépirodalmi Könyvkiadó

Kevesen ismerik *Thury Zoltánnak, a századforduló kiváló realista írójának* műveit. Thury életében sem tartozott a népszerű, sokat emlegetett írók közé. — 1906-ban halt meg, fiatalon, 36 éves korában — halála után pedig a polgári irodalomtörténetírás szándékosan hallgatott róla és a könyvkiadás sem törődött műveivel. Osztozott ebben a sorsban a kor másik két jelentős elbeszélőjével, Petelei Istvánnal és Gozdu Elekkel. Mai irodalomtörténetírásunk feladata, hogy jelentőségüknek megfelelő módon értékelje műveiket, irodalmi szerepüket; könyvkiadásunknak pedig hozzáférhetővé kell tennie az olvasók számára irodalmunk értékes haladó hagyományaihoz tartozó írásaikat.

Thury Zoltán legszebb elbeszéléseiből „Éjjel” címmel most jelent meg egy kötet a Szépirodalmi Könyvkiadónál, az író lányának, Thury Zsuzsának szép bevezetőjével és — általában helyes — válogatásában.

Világosan mutatják ezek az elbeszélések, *miért nem lehettek népszerűek Thury Zoltán írásai a feudálkapitalista Magyarországon.* Nem jóllakott polgárokról, dorbézoló gentryről írt, mint sok más. az uralkodó osztály eszményeihez, gondolkodásához ügyesen alkalmazkodó író társa. Nem kápráztatta el a századvég Magyarországnak görögütéses, hamis csillogása. A valóságot látta, a dolgozó kisemberek millióinak nyomorát, kiszolgáltatottságát és bátran megmutatta rokonszenvét az elnyomott osztályok iránt.

Novelláinak hősei a bányák, a külvárosok proletárai, szegényparasztok, akik „nemán hordozzák hátukon a maguk rongy kis gondjaik mellett azt a gondot is, hogy miből teljék ki a báró pesti teelése meg öt-esztendőnkét a választási költség”, — és krajcáros problémákon elvérző, rokkant lelkű kispolgárok, a tőkés társadalom áldozatai.

„Éjjel” című elbeszélése drámai erővel jeleníti meg egy bányaszerencsétlenség áldozatainak tragédiáját. A „Kömvészek” a spekulációs tőkés építkezést ábrázolja. A rosszul épített fal ledőléssel fenyeget és két munkásnak az életét kell kockáztatnia a tőkés vállalkozó hasznáért. „Orvosságok” című írásából a századvég magyar falujának irtózatosságot egészségtudományi viszonyait ismerjük meg. Több elbeszélése rávilágít a tőkés társadalom szellemellenes, művészetellenes magatartására, a haladó író lealázó, tehetetlen vergődésére a feljebb áradó izléstelenség és megalkuvás örvényében. Gondoljunk például arra az elbeszéléseire, amelynek íróhőse a könyvkiadó házmesterénél keres pro-

tekciót regénye elhelyezéséhez. Sok esetben bámulatos politikai éleslátásra vallanak elbeszélései. Ezért lehet sajnálni, hogy nem került be a kötetbe egy-két elbeszélés azokból az írásaiból, amelyek irodalmunkban szinte először vetnek fényt a parasztság osztálytagozódására, a falusi osztályharc egyes kérdéseire.

Thury írói magatartását mélyről fakadó, harcoss erkölcsi felelősségérzet jellemezte. „Az irodalom nem kutyakomédia, hogy csak muhiattasson — írta — annak vezérszerepe van abban a nagy munkában, hogy át kell gyúrti a szíveket meg az agyakat.”

Thury Zoltán igaz, mélyrevilágító művészettel ábrázolta a századforduló ellentétektől feszülő világát. Elbeszéléskötetéből egy eddig méltatlanul mellőzött, írásaival a dolgozó emberek szabad, boldog világáért harcoló kiváló magyar író ismer meg a mai olvasó. *Pók Lajos*

A. GULJASKI:

Gépállomás

A bolgár szerző mintegy 20 éves regénye 1947—48-ban játszódik egy dobrudzsai faluban. Ide érkezik Szófiából a gépállomás országos központjából Pavlov Evszti fiatal agronómus, hogy átvegye Vedrovo község gépállomásának vezetését. A környék kulákjai befurakodtak a termelősövetkezetbe és kezükbe kaparintották a gépállomás ellenőrzését is. Evszti, a regény főhőse, a helyi pártszervezettől támogatva leleplezi a termelősövetkezet kulák ellenőreit. A gépállomás, a kommunisták és az ifjúsági szervezet lelkes tagjainak segítségével, sikeresen elvégzik az őszi szántást. A termelősövetkezet számos bonyodalom után a kulákok ellen folytatott éles harcban megerősödik s az egész körzetben nagy lépésekkel halad előre a társasgazdálkodás.

Guljaski regénye széles körben mutatja be a bolgár falu alakjait: a pártmunkára, állami-munkára falura küldött kommunistákat, harcoss szegényparasztokat, haladó értelmiségieket, a kulák befolyástól magánéletükben felvetődő ezernyi problémától megszabaduló középparasztokat, a szövetkezet és a gépállomás lejárására, csődbejuttatására szövetkező zsírosparasztokat és volt kereskedőket, kupecokat. Végig érdekes történet, élénk, fordulatos mese ábrázolja a főhős és több mellékszereplő fejlődését, vívódásaikon, konfliktusaikon keresztül.

Csoszogi az öreg suszter

Ifjúsági Könyvkiadó

A költő remekbe foglalt kis prózai elbeszélésének két hőse, az öreg foltozó suszter és a proletár kislíú a letűnt korszak napos oldaláról száműzött alakok. Bár a derűs humor, amely a kis írásművet át meg átszövi, mosolyra készíti az olvasót, a mosoly mögött ott settenkedik a részvét érzése is, amellyel az egyik napról a másikra éppen hogy tengődő kétkezi kisiparos és a még az övénél is nyomorúságosabb életre kárhozottat nincstelen proletár kislíú sorsa iránt érezzük.

Az a találó kép, amelyet két hőserő rajzol a költő, a realista irodalom egyik gyöngyszemévé avatja a kis írásművet, József Attila verseit annyira jellemző képgazdagság ennek az elbeszélésnek is legértékesebb velejárója.

Az öreg suszter és a proletár kislíú életének egy jelentéktelen epizódját használja fel a költő, hogy az elbeszélés e két alakján keresztül szenvedő típusait alkossa meg és vígasztalan keresztmetszetét nyújtsa annak a korszaknak, amely az élet legelsődlégesebb feltételeit is megtagadja az elnyomott társadalmi osztálytól.

Az elbeszélés minden sorából kicsendül a költő célja, hogy a szegény kislíú alakján önmaga szomorú sorsát és életét minifázza. Megjelenítő és jellemkötő ereje a novella két alakját annyira hűen és találoán rajzolja meg, hogy a két alak oly elevenen jelenik meg előttünk, mint ahogyan csak a legnagyobbak, Gorkij vagy Tolsztoj novella-alakjai élnek.

A találó ábrázolás, a mélységes jellemző erő, a gyöngéd, de keserű ízű humor együttesen kelti fel a mai olvasóban a részvét érzését a felszabadulást megelőző kor mostoha gyermekeinek, az elnyomott proletárosztálynak sorsa iránt és harcra hív mindazok ellen, akik felszabadult, munkás életünkfe törnek.

Az Ifjúsági Könyvkiadó a nagy költőhöz méltó kiállításban jelentette meg a könyvet. Hőféhér, famentes papíros, kitűnő tipografia, két színben készült gondos nyomás, dús illusztráció együttesen eredményezi, hogy a könyvpiac egyik legszebb könyvének nevezhetjük e kiadványt.

A kötet rajzait a költő írásához méltóan készítette el *Hajnal Gabriella*. Egyszerű és határozott vonalvezetése, képalkötő tehetése, a fehér-fekete színek biztos kezelése, a költő eszmevilágát hűségesen viszatükröző fantáziája mind nagy ígéret arra, hogy a fiatal grafikusnőtől a könyv-illusztráció terén még sok értékeset várhatunk.

T. A.

Magvetők

Szépirodalmi Könyvkiadó

A huszas évek elején, Bethlen „konszolidációs“ korszakában játszódik Sásdi Sándor új regénye. Az író ezúttal nem a magyar íalu életével foglalkozik, hanem a pécsi bányászok és börgyári munkások küzdelmével a nyomorúság és a nyomorúságot okozó tőkésék, Horthy-bürokraták, a magyarországi prefasizmus véreskezű haszonélvezői ellen. A regény a háromgyermekes Párkány-családot — akiket Kozik kereskedelmi tanácsos úr pillanatnyi szeszélye a szűk házmesteri lakásból a tágas ég alá penderít — és Kardicsot, a kemény, öntudatos börgyári munkást emeli ki a küzdelem hősei közül, de szép és érdekes szerep jut Sugár Andor újságírónak is, aki egy korrupt és aljas „főszerkesztő“ kulijából, a helyi rendőrség és közigazgatás gazságainak egyre felháborodottabb szemtanújából a bányász-sztrájk és a börgyári sztrájk támogatójává, a munkásság ügyének támogatójává, fegyvertársává lesz. Riportszerű érdekességgel, pillanatra sem szünetelő feszültséggel írja le Sásdi, hogyan veszik fel újra a fegyvert — az öntudattal vívott osztályharc fegyverét — a volt vöröskatonák, akiket a fehér terror megkínzott, akiknek fülébe a jobboldali szociáldemokrata vezetők és „ideológusok“ a reménytelenség, a tehetetlenség, az osztályaruló csüggedés „igéit“ duruzsolták. És hogyan látják meg az asszonyok, az anyák, a feleségek — akik a nehéz viszonyok között szinte külön belekapaszkodnak minden pillanatba — a kommunisták által vezetett új harcokban a szabad, boldog jövő távlatát!

A riportszerűségnek, a „kulcsregény-szerűség“nek vannak bizonyos hátrányai is: egyes alakokat — különösen az ellenséges alakokat — az író nem jellemez elég elmélyülten és tipizáló erővel. Akik ismerik a pécsi „nevezetességeket“ 1923-ból, ráismernek a regény Hausner kanonokjára, Bradova főispánjára, stb. A cél azonban, hogy ezek az alakok mindannyiunknak sokat, a tipikust, a lényegest mondják, mint ahogy vannak jó, tipikus, elmélyülten megrajzolt figurák a „Magvetők“-ben. A börgyári sztrájk kibontakozása messze felülemelkedik a „csupán-pécsi“, a „csupán-riportszerű“ keretek közül, hiányosság azonban, hogy a pécsi kommunistáknak a pécsi munkásmozgalomnak mintha nem is lett volna kapcsolatuk a magyar kommunisták országos mozgalmával. Helyes, hogy Sásdi regénye az irodalmunkban mostohán kezelt vidéki városok egyikét, Pécsét választotta regénye színhelyének. Még helyesebb lett volna azonban, ha Pécsét jobban bekapcsolja a korabeli országos problémák és viszonyok áramkörébe.

Antal Gábor

ARLAZOROV:

Az ember szárnyakon

Művelt Nép Könyvkiadó

Az Ember és Világ sorozatban legújabbán megjelent könyv témaanyaga különbözik a sorozat eddigi tagjaitól. A népszerű ismeretterjesztő könyvek között ez az első, mely a repülés kérdéseivel foglalkozik. A repülés fejlődését mutatja be az első léggömbtől a legmodernebb hőreakciós repülőgépekig, de emellett megismerteti az olvasóval a repülőgépek szerkezetét, a repülőgépipítés fejlődését is.

A repülőgépszervezetek tökéletesebbé léételét megérteni megfelelő fizikai és matematikai képzettség nélkül nagyon nehéz. Arlazorov nagyon jól oldotta meg ezt a kérdést. Könyvében a nélkülözhetetlen fizikai alapfogalmakat a sok esetben nélkülözhetetlen matematikai műveleteket olyan egyszerűen, szemléltetően írja le, hogy a semmiféle tudományos előképzettséggel nem rendelkező olvasó is könnyen megérti.

A repülés fejlődéséről szóló részt elevenné teszi, hogy leírja az orosz és szovjet pilóták hősiességét. Nyeszterov, Cskalov, Mareszjev, Kozsedub és a többi hős pilóta haláltmegvető bátorságán keresztül fogalmat alkothat az olvasó a sztálini sólvmok hősiességéről. E bátor pilóták életének bemutatásával igaz hazafiságra nevel a könyv.

A szerző az egyes felfedezéseket mindig összeköti a felfedező életével, elmondja az életükben mutatkozó nehézségeket és azok fáradtságot nem ismerő leküzdését. Ezt a tárgyalásmódot arra használja fel, hogy a tudósok életén keresztül kimutassa az orosz és szovjet tudomány élenjáró szerepét az aviatika elmélete, gyakorlata és technikája terén. Élesen leleplezi a burzsoá plagizálásokat és történelemhamisításokat, harcol a kozmopolitizmus ellen.

A szocialista nevelést szolgálja a könyv azzal, hogy a feltalálót, a tervezőt, a pilótát, a szerkesztőt mint a közösség egy tagját mutatja be. Az a tudat, hogy ők a közösségért dolgoznak, felemelő érzés. Erre utal Cskalov is, amikor amerikai útja alkalmával azt mondta: „170 millió ember dolgozik értem éppen úgy, ahogy értük én dolgozom.”

Erdeme a könyvnek, hogy foglalkozik a Szovjetunió vezetőszerével a békeharcban, a szovjet repülés jelentőségével a tartós béke szempontjából, valamint a szovjet emberek békevágyával.

Balázs Sándor

FAZEKAS ANNA:

Ünnepi köszöntő

Ifjúsági Könyvkiadó

Szeretett Rákosi elvtársunk hatvanadik születésnapja megünneplésére nagy lelkesedéssel készültek dolgozaink.

Ebből a lelkes ünnepi készülődésből a gyerekek is kivették részüket. Ezt a készülődést, ünnepélyes hangulatot tolmácsolja Fazekas Anna: Ünnepi köszöntő c. verse, amely óvodások életét ábrázolja. Húsz kis gyerek — koruk összesen hatvan esztendő — verssel, dallal, virággal készülődnek március kilencedike megünneplésére. A nagy napon összegyűlik a húsz gyerek és felcsendül ajkukon a köszöntő, amelynek végső szavai:

*Ha te vezetsz tüzön, vízen, harcon át,
Követünk mi: új munkások, katonák.
Halaének nagy Szovjetet! dicsérje,
Hogy minékünk életedet megvédte!
Élj még számos, boldog, gazdag éveket,
Tettek fénye koszorúzza életed!
Ezt kívánják kisfiaid, lányaid,
Így köszöntik édesapjuk: Rákosit!*

A költemény befejező részében a húsz kis óvodás boldog, örömteli álmában körülveszi a szeretett Rákosi elvtársat, kezét szorítják, megölelik. Az utolsó sor túlmutat az egyszerű, bájos cselekményen. Rákosi elvtárs nemcsak a szó közvetlen és egyszeri értelmében szereti a gyerekeket. Pártunk és Rákosi elvtárs szerető gondoskodására óvodák és bölcsődék százei épültek és épülnek hazánkban, hogy a szocialista Magyarország fiainak és lányainak ne kelljen — mint a múltban — piszkos, betegséget árasztó, elhanyagolt környezetben, magukra hagyatva felnővekedniök.

A kicsiny Erzsik és Bélák nyugodtan alhatnak, népünk szeretett vezére, a nagy Rákosi vigyáz rájuk.

A szépkiállítású kötetet gyermekkönyveink ismert rajzolóművésze, Róna Emy illusztrálta.

R.

BRODA:

Az atomenergia és felhasználása békében és háborúban

Művelt Nép Könyvkiadó

Az atomenergia felhasználása korunk egyik központi kérdése nemcsak a természettudományok, hanem a nemzetközi politika területén is. Brodának, a neves osztrák fizikusnak a könyve azt a természetes érdeklődést igyekszik kielégíteni, amely az atomproblémával kapcsolatban az olvasók legszélesebb rétegei felől megnyilvánul. Broda mindig tudományos alapossággal, de fizikai szakképzettséggel nem rendelkezők számára is közérthetően, érdekesen tárgyalja a felvetett kérdéseket.

Először az atomelmélet fejlődését ismerteti az ókori atomistáktól napjainkig, ezután az atom belső szerkezetével kapcsolatos kérdéseket. A könyvben tárgyalt további fontosabb problémák: miért, hogyan jön létre a maghasadás, ha az uránmagot neutronokkal bombázzák; miben áll a láncreakció; milyen az atommáglyák szerkezete, hol vannak atommáglyák; mik az atomfizika fejlődésének jövő távlatai stb. Felveti a Trumanék által annyit emlegetett, úgynevezett „szuperatombomba” kérdését is.

Broda a tárgyalt atomfizikai problémákat politikai, ideológiai szempontból is megvilágítja. Az ismertetett tények bizonyítják, hogy az imperialistákat az atomenergia csak mint világuralmi terveik vélt „csodaeszköze” érdekli; a Szovjetunióban pedig az atomenergia békéscélú felhasználása a fejlődés hatalmas távlatait nyitja meg, nagy-szerű eszköz a nép anyagi és kulturális fel-emelkedésére.

Broda elsősorban a nyugati közvélemény érdeklődésének kielégítésére írta könyvét, elsősorban az imperialisták által nyilvánosságra hozott adatokra támaszkodik, mert ily módon tud legjobban harcolni az igazságért, s így tudja — az imperialisták „atompolitikájának” leleplezésével — legjobban támogatni a kapitalista országok népeinek békeharcát.

Broda könyve azonban a magyar olvasó számára is igen hasznos, érdekes és tanulságos olvasmány; az első olyan könyv magyarul, amely az atomfizika legfontosabb kérdéseit népszerű módon ismerteti. (P—s.)

CSEJSVILI:

Lelo

Uj Magyar Könyvkiadó

„Ha úgy szeretsz — írta Marx 1844-ben —, hogy viszontszerelmet nem tudsz kelteni, vagyis, ha szeretésed, mint szeretés nem termel viszontszerelmet, ha életmegnyilvánulásaidal, mint szerető ember nem teszed magad szeretett emberré, akkor szerelmed tehetetlen, szerencsétlenség.”

Marx e nagyszerű megállapítása az épülő szocializmus és kommunizmus fényében, új, sokszínűbb megvilágításba került. Korunk nagy társadalmi átalakulása új viszonyokat teremtett ember és ember, illetve férfi és nő között, megszabadította a szerelmet a pénzeszsáktól való függéstől és azt nemes, az „életmegnyilvánulások” talaján sarjadó érzelmi-értelmi alapokra helyezte.

Mindezt azért kellett előrebocsátani, mert Csejsvili grúz író nálunk most megjelent könyve: szerelmi regény. De a „Lelo” nem a burzsoa irodalomból ismert szokványos terjengős érzelmek krónikája — itt a két fiatal szerelme azt a harcot tükrözi, amelyben — a *munkában* szerzett dicsőség révén — mindketten szeretett emberré teszik magukat. Csejsvili regénye tehát azért szerelmi regény, mert a munka embert formál, szerelmet Takasztó erejének állít emléket.

Maga a történet Szamhtvo-ban, egy élenjáró grúziai kolhozban játszódik le. A természet itt gazdag és bőkezű, korlatvasztól késő őszig folyik a tea- és narancsszüretelés, az emberek dolgoznak, építkeznek, dús lakomákat csapnak, táncolnak, vigadnak és versengenek a szomszédos melikauri kolhossal. Ebbe a látszólag nyugodt szorgoskodásba robban be a hír: Gabadava, a köztet egyik sztahanovista teaszédőnöje hihetetlennek tűnő új rekordot állított fel. Egyszerre minden megbolydul. A régi szembetalálja magát az újjal, a merészek az akadémikusokkal. És miközben folyik a küzdelem a kommunizmus bátor célkitűzéseiért, nagygyá nő a regény két főhősének, Cicinának és Kisvardinak szerelme.

A „szerelmi szál” tehát — mint e dió-

hében elmesélt történet bizonyítja — a cselekmény társadalmi mozgásának szer- ves, aktív része. Cicino és Kisvardi már előzőleg is szerették egymást, de szerel- műik a hősies munkanapok próbája után lesz valójában naggyá, fenköltté. A virtus egy új fajtájával állunk itt szemben, a kommunizmust építő ember *tudatos*, szép lelkesedéséből fakadó tetszeni vágyásával.

A szovjet embernek ez a szerény, de akaratos következetessége őlt alakot a regény többi rokonszenves figurájának ábrázolásában is. Az író azonban túl sok embert mozgat s nem mindegyiket tudja megfelelőképpen egyéníteni. A cselek- mény is nehézkesen, vontatottan indul, bár oka lehet ennek az is, hogy — mint az előszóból kitűnik — a most megjelent kötet egy hosszabb regény második része.

Csejsvili könyve tőlünk több ezer kilomé- terre fekvő országról ad híradást. Régeb- ben az ilyen messze íródott könyvek any- nyiban váltak érdekessé, amennyiben a mi viszonyainknál látványosabb „exotikus” életet regéltek. A „Lelo”-t azért olvassuk szívesen, mert egy tőlünk térben távoleső nép, hozzánk közel álló életét tanuljuk meg szeretni.

G. Gy.

M. MAJEROVA:

Bányászballada

Szépirodalmi Könyvkiadó

M. Majerová könyve magyar kiadásához külön előszót írt, melyben megvilágítja a „Bányászballada” születésének körülmé- nyeit. A „Bányászballada” nem költött helyen és időben játszódik, bár az ú. n. „mérsékelt” benesi-demokrácia idejében, kevéssel a második világháború előtt „cél- szerűbb” lett volna így megírni a köny- vet. De M. Majerová nem „célszerű” köny- vet írt, hanem lángoló vádiratot.

Hudec Rudolf bányász a „boldog béke- idők” ferencjózsefi korának munkása, már a regény első oldalain világosan áll az olvasó előtt: hatalmas, erős ember, egyik szervezője az 1900-as kladnoí bányász- sztrájknak. Ezért feketelistára teszik a bányák mindenható urai. Emiatt Westfaliába emigrál ez a nagyerejű bányász. Cseber- ből-vederbe esik, s nehéz helyzetét meg- nehezítik a talpnyaló, tőkéseket kiszolgáló, pöffeszkedésükben határt nem ismerő hiva- talnokok. Még a nevét is meg akarják változtatni. De Hudec Rudolf annál jobban szereti elhagvott hazáját, családját és — anyanyelvét. Mihelyt egy kicsit összeszedi magát, pénzt küld feleségének, hogy utána- utazhasson. Az ugvancsak emigrációba kényszerült cseh „honfitársaival” összejövö-

teleket tartanak, ápolják hazájuk emlékét. „Kis nemzet vagyunk, szegény nemzet va- gyunk, de ha még saját magunk is leköp- jük magunkat, akkor nem is érdemünk jobb sorsot, csak a rabszolgáét!” — mondja Hudec Rudolf, amikor felelősségre vonja egyik munkatársát népéhez hűtlen fiáért.

A világháború számára azzal kezdő- dik, hogy katonaszökevényként körözötti a Monarchia. Azután bekerül a háború forgatagába. Hudec Rudolf nem gyáva katona, csak éppen azt nem tudja, miért harcol. Egy idő után visszaküldik a bányába. Kell a szén. A telhetetlen, bom- lásnak induló imperialista kapitalizmus egyre több és több munkát akarna kitér- selni a bányászokból, egyre kedvezőtle- nebb, egyre nehezebb körülmények között. A bányászok megmozdulnak. A lázadás hírére katonaság szállja meg a bányá- telepet. Lövésre emelt puskával cirkálnak éjjel-nappal a telep körül. Ha valaki az ablakhoz áll, még onnan is elkergetik. Soha pontosabb, tömörebb képet, mint amelyet Majerová rajzol az imperialista zsoldos hadsereg katonáinak gyávaságáról: a nyitott ablakon keresztül valamiféle régi családi képet pillantanak meg a katonák. Abban a pillanatban már el is dördül a puská, s a kép a földre hullik. Még a saját árnyékuktól is megijednek.

A világháború végét ér. A kivándorlók boldog reménykedéssel térnek vissza ha- zájukba. „A legszebb dolog vágyódni va- lami után, vágyódni amíg eljön a pillanat és a vágy beteljesedik — vagy nem telje- sedik be.” Ezzel a baljós gondolattal ér- keznek meg a kivándorlók Terezínába. Amire Hudec Rudolf, s a többi hudec- rudolfok vágytak, nem teljesedett be. A munkában megrokkant öreg munkás az új hazától csak koldulási engedélyt kap. Aho- gyan ő mondja: „szép engedélyt, öt kör- zetre szólót”. A sanyarú koldusi sorban sem veszi el önmagát. Csak éppen az életet utálja, azt az életet, amelyben a munkások csak a föld alatt, a sírban lélnek nyugodalmat.

Majerová „Bányászballadája” azt az egyszerű életet éneklí meg, mely hiába volt tele erővel, szeretettel: az ostoba rendszer felmorzsolta, elpazarolta. Lelep- lezi az urak embertelen basáskodását, kegyetlenkedését.

Az előszót azért írta Majerová, hogy a népi demokráciák — köztük a mi hazánk — fiataljai lássák, milyen volt azelőtt a bányász, a dolgozó élete, s összehasonlítva azt mai életünkkel, lemérhessék a hatal- mas különbséget. Mi is csak azzal a kér- déssel fordulhatunk az olvasó felé, mint a l'Humanité kritikusa: „*Elvtárs, olvastad már a Bányászballadát?*”

Pintér József

USZPENSZKIJ:

Egynegyed ló

Uj Magyar Könyvkiadó

Gleb Ivánovics Uszpenszkij a mult század második felének egyik legkiválóbb orosz realista elbeszélője volt. Gazdag, több mint harminc esztendősi írói tevékenységéből elsőszben kapunk most ízelítőt.

Uszpenszkij regényeiben, elbeszéléseiben és életképszerű karcolataiban elsősorban a vidéki kispolgárság, kereskedő- és iparosréteg életét ábrázolta az 1861-es „jobbágyreform” utáni időkben. Ez a „reform” nem hozta meg a jobbágytság felszabadítását és az élesszemű és könyörtelenül becsüleles író ezt — saját, narodnyik nézetei ellenére is — kénytelen volt felismerni.

„A Rasztyerajjeva-ulica élete” című regény, amelyből a kötet részleteket közöl, elsősorban a kispolgári, hivatalnok és kézműves rétegeket ábrázolja. Ebben a műben a fel-felbukkanó munkásalakok tehetetlen, kiszolgáltatott, öntudatlan emberek, akik nyomorultul tengődnek. Éles fénybe állítja a feltörő kapitalistákat, akiket Prohor Porfirics kicsinyes és undorító figuráján keresztül leplez le. Ez az ember vagyona alapját — törvénytelen, nemes apja koporsója mellől ellopott értékekkel rakja le; házat úgy szerzi, hogy annak tulajdonosát, egy félkegyelmű öregasszonyt förtelmes fortéllal kiforgat tulajdonából.

„Az őrházikó” című karcolat a Lenin által oly sokat idézett, klasszikussá vált Mimercov ör alakját mutatja be. Ez az ember szinte jelképe a cári elnyomó hatalomnak: testileg és szellemileg korcs, korlátolt, aki csak ennyit ért: „Tuszkolni és nem engedni!”

„A csekkfüzet” című elbeszélésben Uszpenszkij azt ábrázolja, hogyan nyomul be a tőke a faluba. A kapitalizmus, amely a földesurat is arra készíti, hogy földjéből minden kopejkát kipréseljen, olyan tragédiákat hoz létre, mint az ebben az elbeszélésben szereplő raszpojaszoviaké. Az egész közigazgatás ellenük működik, segíti a földesurat abban, hogy elűzze őket lakóhelyükről, lebontják fölöttük a házakat — végül a szerencsétlenek a spekuláns tőkés kezébe kerülnek. A „Mezítábas Iván multja” című regényrészlet azt az — Uszpenszkij szavával élve — „ravasz gépezetet” boncolja fel, amely tönkreteszi a parasztot. „Petyka pályafutása”-ban az író a parasztsalád felbomlásáról, a munkások helyzetéről rajzol komor, megrendítő képet.

Uszpenszkij elborult elmével halt meg 1902-ben. Írói munkásságának huszon-

ötödik évfordulóján a tifliszi munkások levele értette meg Uszpenszkijjel, hogy miért érdemes élni: a dolgozók ügyéért folytatott harcért. Korlátai azonban nem engedték, hogy felismerje a munkásosztály világtörténelmi szerepét és a keserű reménytelenség sokban hozzájárult fényes szelleme összeomlásához. Valóban, mint az egyik sírjára tett koszorúra írt felirat mondotta: „Tehetsége és népe iránti szeretete vértanúja” volt.

P. G.

JAKOVLEV:

Köszén, kőolaj, földgáz...

(Ember és Világ)

Művelt Nép Könyvkiadó

A könyv a fűtőanyaggal, gazdasági életünk alapjával foglalkozik.

A modern gazdasági élet minden része — az ipar, mezőgazdaság, szállítás — a legszorosabb kapcsolatban van a fűtőanyagokkal, függvénye ezeknek.

Napjainkban az ember számtalan formában használja fel a fűtőanyagok különböző fajtáit: a kőszén, az ásványolajat, a természetes égő gázokat, a tőzeget, az égőpalát és különösen a fát. E könyv az összes ásványi fűtőanyagokkal foglalkozik.

A szén és az olaj az energia forrásai: a gépek alapvető láplálékai. A szénhez kapcsolódik a vasgyártás, a technika és a kultúra, a honvédelem fémszükséglete.

A szénért és az olajért folytonos és makacs harcot vívnak egymással az imperialisták. Az olaj — „a háború fekete vére” Olaj nélkül nem lehet háborút viselni. Ezért folytatnak az imperialisták napjainkban is szívos küzdelmet Irán, Arábia hatalmas kőolajforrásaiért. A kőszén az éghető ásványok között a világ tartalékkészlete szempontjából az első helyet foglalja el.

Hogy milyen nagyjelentőségű ásvány a kőszén, mutatják Lenin szavai: „...szén-
ipar nélkül semilyen korszerű ipar, semmilyen gyár és üzem nem képzelhető el. A szén az ipar igazi kenyere, amely nélkül az ipar létlenségre van kárthatva”

Jakovlev e művében részletesen megismerteti az olvasót a különböző éghető ásványok eredetével, feldolgozásával, alkalmazásával, történetével, technikájával és a szocializmus építésében való szerepével.

Az éghető ásványokról való ismereteink gyakran nem kielégítőek. A könyv feladata e hiányosságok pótlása.

N. P.